

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies tertius et quartus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1866

Caput VI. De humilitate ejus et obedientia, et de condescensionibus divinis
ei factis ad nutum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72907](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72907)

AUCTORE
S. BONAVEN-
TURA.
* *ibid.* add.
ferrum
stupente chi-
rurgo; potu
aque in vinum
conversae sub-
ito convalescit.
* *in Ms. deest*
in
* *Sur. devene-*
rat
* *Ms. Factori*
bb

* *Wadd. Viri*
sanctitas

cc

Graviter
agrotans caele-
sti musica re-
creatur;

est, inquit, caro bene decocta, imprime iterum *.
68 Expertus medicus in * invalida carne virtu-
tem spiritus tam potentem, miratus est, et divinum
hoc miraculum extulit, dicens: Dico vobis, fratres,
vidi mirabilia hodie. Quia enim ad tantam perve-
nerat * puritatem, ut caro spiritui, et spiritus Deo
harmonia mirabili concordarent, divina ordina-
tione fiebat, ut creatura Creatori * suo deserviens,
voluntati et imperio ejus mirabiliter subjaceret.
Alio enim tempore apud eremum S. Urbani *bb*
Servo Dei aegritudine gravissima laborante, cum
ipse, naturae defectum sentiens, vini poculum pos-
tulasset, nihilque de vino, quod sibi dari posset,
responderetur adesse, jussit quam adferri, et allatam
signo crucis edito benedixit. Mox vinum
efficitur optimum, quod fuerat aqua pura; et quod
deserti loci paupertas non potuit, Viri sancti puritas
* impetravit. Ad ejus gustum tanta protinus
facilitate convaleuit, ut saporis novitas, et innovatio
sanitatis gustabile ac gustantem supernaturaliter
innovantes, perfectam in ipso expoliationem ven-
teris hominis et inductionem novi *cc* duplici atte-
statione firmarent.

69 Non solum creatura Servo Dei serviebat ad
nutum, sed et Creatoris ubique providentia con-
descendebat ad placitum. Cum enim tempore quo-
dam, ex multarum infirmitatum concursu aggra-
vato corpore, ad jucunditatem spiritus excitandam
alicujus audiendi soni harmoniaci desiderium ha-
buisset; nec id honestatis decentia per ministerium
fieri pateretur humanum, adfuit angelorum obse-
quium ad Viri sancti placitum adimplendum.
Nocte etenim quadam, vigilante ipso, et meditante
de Domino, repente insonuit cithara quaedam
harmoniae mirabilis, et suavissimae melodiae. Non
videbatur aliquis; sed transitus et reditus citha-
raedi ipsa hinc inde auditus volubilitas innuebat.
Spiritu in Deum directo, tanta fuit in illo dulcisono
carmine suavitate perfruitus, ut aliud se putaret
saeculum commutasse. Hoc et fratres sibi familia-
res non latuit, qui per certa frequenter conspicie-
bant indicia, eum tam excessivis et crebris conso-
lationibus a Domino visitari, ut nec ipsas omnino
occultare valeret.

Extra nocte
cum socio per
viam divinitus
illustratur.
dd

ee

* *Ms. alias*

70 Alio quoque tempore, Viro Dei praedicationis
causa inter Lombardiam et Marchiam Tervisina-
nam *dd* iter agente cum fratre socio juxta Padum,
tenebrosa noctis supervenit obscuritas. Cumque
via esset exposita periculis magnis et multis propter
tenebras, fluvium et paludes, dixit socius ad
Virum sanctum: Ora, Pater, ut de instantibus
periculis liberemur. Cui Vir Dei cum fiducia multa
respondit: Potens est Deus, si placet suae dulcedi-
ni *ee*, tenebrarum effugata caligine, beneficium
nobis impendere lucis. Vix sermonem compleverat,
et ecce, tanta lux illico coepit circa eos superna
radiare virtute, ut nocte aliis * existente obscura,
ipsi luce clara viderent non solum viam, verum
plurima circumquaque: cujus lucis ducatu corpora-
liter directi, et spiritualiter confortati, usque ad
locum hospitii per non modicum viae spatium cum
divinis hymnis et laudibus incolumes pervenerunt.
Perpende, quam mirandae fuerit Vir iste mundi-
tiae, quantaeque virtutis, ad cujus nutum suum
ignis ardorem temperat, aqua saporem com-
mutat, angelica praebet melodia solatium, et lux
divina ducatum, ut sic sanctificatis Viri sancti
sensibus, omnis probetur mundi machina de-
servire.

ANNOTATA.

a *In Epistola ad Galatas cap. 3, v. 24. In editione Waddingi deest vox autem.*

b *In editione Waddingi desunt ista Difficile namque etc. huc usque.*

c *De potu vini etiam habet codex noster Ms.; sed editiones Vaticana, Suriana et Waddingiana solum de potu. Videtur tamen prior lectio praefenda, quia mox sequitur: Cum et de aqua etc.*

d *Nimirum quia Christus Dominus in Evangelio Lucae cap. 10, v. 8 septuaginta duos discipulos mittens ad praedicandum ait: Et in quamcumque civitatem intraveritis, et susceperint vos, manducate, quae apponuntur vobis.*

e *In Ms. nostro et tribus saepe dictis editionibus: contactus, quae lectio videtur genuina; ut suspicer, contentus ex solo typhothetae vitio apud Sedulium legi.*

f *Consentit codex noster Ms.; sed editio Vaticana et Suriana habent: contereuremur. Waddingus vero totam hanc periodum praetermisit.*

g *Matthaei cap. 11, v. 8.*

h *Vide Matthaeum loco mox citato.*

i *Haec quoque tota periodus deest in editione Waddingi.*

k *Sarthianum Hetruriae oppidum est in agro Senensi, non procul a civitate Clusio, vulgo Chiusi, prope quod oppidum, secundo scilicet ab illo lapide, S. Franciscus pauperculum conventum construxisse dicitur apud Waddingum ad annum 1212, num. 1.*

l *Lib. Job cap. 41, v. 12.*

m *Arsit etiam legit Surius; sed sine dubio legendum est: Alsit cum codice nostro Ms. et editione Vaticana, in qua legitur Alxit.*

n *Surius post praemissa verba ipsum carnis tentatio apprehendit, cetera huc usque paucis his verbis non satis accurate reddidit: Quam ut Vir Dei sensit, illico se durissimis caedendo flagellis et in nives se projiciendo effugavit.*

o *Codex noster Ms. cum editionibus Vaticana et Suriana rectius habent: sollicitus. Waddingus hic rursum omnia usque ad finem hujus numeri omisit.*

p *Proverbiorum cap. 6, v. 28.*

q *Haec quoque a vocibus Propter quod desiderantur in editione Waddingi.*

r *Matthaei cap. 12, v. 56.*

s *Reliqua usque ad finem hujus numeri desunt apud Waddingum.*

t *Proverbiorum cap. 18, v. 21.*

u *Tres quoque Socii in Appendice num. 39 observant, soluisse Sanctum in comitiis generalibus arguere Fratres, qui nimis erant sibi ipsis austeri, vigiliis, jejuniis et corporalibus exercitiis nimium insudantes etc.*

x *In Ms. nostro et editionibus Vaticana et Suriana deest: Christum.*

y *Surius: Ipse vero, licet.*

z *Deest haec periodus apud Waddingum.*

aa *Id est, cauterii. Vaticana et Waddingi editiones pro subvenire rectius habent: subveniri.*

bb *Waddingus ad annum 1215, ad quem factum hoc ex Mariano retulit, castrum S. Urbani situm ait in comitatu Narniensi, ac prope illud S. Franciscum habuisse eremiticum quemdam et derelictum in asperissimo monte... locum. Sed in Commentario praevio § 18 monuimus, castrum illud locumque fuisse in Piceno apud Aesinates. Lege dicta ibidem.*

cc *A Collossenses cap. 5, v. 9 et 10.*

dd *Editiones Vaticana et Waddingiana habent: Tervisanam. Est autem Marchia Tarvisina, cujus caput Tarvisium episcopalis civitas est, ampla Italiae provincia sub dominio serenissimae reipublicae Venetae.*

ee *Waddingus: Si sibi placet.*

CAPUT VI.

De humilitate ejus et obedientia, et de condescensionibus divinis ei factis ad nutum.

Omnium virtutum custos et decor humilitas copiosa Virum Dei ubertate repleverat. In propria quidem reputatione nihil erat, nisi peccator; cum in veritate speculum esset et splendor omnimode sanctitatis. Super hanc studuit edificare seipsum, ut sapiens architectus fundamentum praeciens, quod a Christo didicerat. Dicebat, propter hoc Filium Dei de altitudine sinus paterni ad nostra despiciabilia

Humilitatis
sectator exi-
mius horret
a laudibus.

a A despiciabilia *a* descendisse, ut tam exemplo, quam verbo, Dominus et Magister humilitatem doceret. Propter quod studebat, tanquam Christi discipulus, in oculis suis et aliorum vilescere; a summo dictum esse Magistro, commemorans: « Quod altum est » apud homines, abominatio est apud Deum *b*... Sed et verbum hoc dicere solitus erat: Quantum homo est in oculis Dei, tantum est, et non plus.

b *delectatur opprobriis, suos defectus publice manifestat*
c 72 Stultum proinde iudicans, mundanis extolli favoribus, gaudebat de opprobriis et de laudibus tristabatur *c*. Malebat loquens de se vituperium audire, quam laudem; sciens, quod hoc ad emendandum induceret, illa impelleret ad cadendum. Et ideo sæpe, cum populi merita in eo sanctitatis extollerent, præcipiebat alicui fratri, ut in contrarium verba ipsum vilificantia suis auribus inculcando proferret. Cumque frater ille, licet invitus, eum rusticum, et mercenarium imperitum et inutilem diceret, exhilaratus tam mente, quam facie, respondere: Benedicat tibi Dominus, fili carissime, quia tu verissima *d* loqueris, et talia filium Petri Bernardonis decet audire. Ut autem se ceteris despiciabilem redderet, non parebat rubori, quin in prædicatione coram omni populo proprios manifestaret defectus.

d *et pene nudus, funeque ad collum alligato protractus*
B 75 Accidit semel, ut infirmitate gravatus rigorem abstinentiæ pro recuperanda sanitate modicum relaxaret. Viribus autem corporis utcumque reumptis, verus sui contemptor ad propriæ carnis animatus opprobrium, Non est, inquit, conveniens, ut populus abstinentem me credat, et ego e contrario carnaliter reficiam in occulto. Surrexit propterea sanctæ humilitatis spiritu inflammatus, et in platea civitatis Assisi populo convocato, solenniter cum fratribus multis, quos secum adduxerat, majorem introivit ecclesiam, funeque ad collum ligato, nudum cum femoralibus *e* solis in oculis omnium se trahi præcepit usque ad lapidem, in quo malefactores puniendi consueverant collocari *f*. Super quem conscendens, licet quartanarius *g* esset et debilis, acerbi frigoris tempore cum multo vigore animi prædicavit.

e *ad concionem dicens coram populo*
i 74 Audientibusque cunctis, asseruit se, non tanquam spiritualem honorandum fore; quinimo, tanquam carnalem et glotonem, ab omnibus contemnendum *h*. Igitur qui convenerant, tam ingenti viso spectaculo, admirati sunt; et quia ipsius austeritatem jam noverant, devotione compuncti, humilitatem huiusmodi magis admirabilem, quam imitabilem, proclamabant. Licet autem id magis videatur portentum fuisse, instar prophetæ vaticinii, quam exemplum; tamen vere documentum existit humilitatis perfectæ, quo Christifactor instruitur, transitoria laudis præconium debere contemnere, tum mentis quoque jactantiæ comprimere fastum, et fraudulentæ simulationis mendacium confutari *i*. Multa quidem in hunc modum sæpius faciebat, ut exterius tanquam vas perditum fieret *k*, et sanctificationis spiritum interius *l* possideret.

k *Ms. proclamant*
C 75 Studebat *h* bona Domini sui arcano pectoris condere, nolens patere gloriæ, quod posset occasio esse ruinæ. Nam sæpe cum beatificaretur a pluribus, verbum huiusmodi proferebat: Filios et filias adhuc habere possum *l*, nolite laudare nondum securum *m*. Nemo laudandus, cuius incertus est exitus. Ista quidem laudantibus; ad se autem sic: Latroni si tanta contulisset Altissimus, gratior te foret, Franciscæ. Dicebat fratribus sæpe: De omni eo, quod peccator potest, nemo sibi debet iniquo applausu blandiri. Peccator, ait, jejulare potest, orare, plangere, carnemque propriam macerare: hoc solum non potest, Domino scilicet suo esse fidelis. In hoc itaque gloriantium, si suam Domino gloriam reddimus; si fideliter servientes, ipsi, quicquid donat, fideliter adscribimus *n*.

l *Wadd. intus*
m *caelestia dona sibi collata celat, de se demisso sentit ac loquitur.*
n *Wadd. add. etiam*
o *Abdicato generalatu, cupit subesse guardiano, exemplis et verbis*
76 Ut autem pluribus modis Negotiator hic Evangelicus lucraretur, ac totum præsens tempus conflaret in meritum, non tam præsepe voluit, quam subesse, nec tam præcipere, quam parere. Idcirco generali *o* cedens officio, guardianum petiit,

cujus voluntati per omnia subjaceret *o*. Tam enim uberem asserebat sanctæ obedientiæ fructum, ut eis, qui jugo ipsius colla submitterent, nil temporis sine lucro transiret *p*. Unde et fratri, cum quo erat solitus ire, semper obedientiam promittere consueverat, et servare. Dixit aliquando sociis: Inter alia, quæ dignanter pietas mihi divina concessit, hanc gratiam contulit, quod ita diligenter novitio unius horæ obedirem, si mihi guardianus daretur, sicut antiquissimo et secretissimo *q* fratri. Subditi, inquit, prælatum suum non hominem considerare debet; sed illum, pro cuius est amore subjectus. Quanto enim contemptibilior præsidet, tanto magis humilitas obedientis placet.

q *obedientiam et humilitatem commendans et similitudine illustrans;*
77 Cum vero vice quadam quæreretur ab eo, quis esset verus obediens iudicandus; corporis mortui similitudinem pro exemplo proposuit. Tolle, inquit, corpus exanime, et ubi placuerit, pone: videbis non repugnare motum, non murmurare situm, non reclamare dimissum. Quod si statuatur in cathedra, non alta, sed ima respiciet. Si collocetur in purpura, duplo pallescet. Hic, ait, verus obediens est, qui, cur moveatur, non iudicat; ubi locetur, non curat; ut transmutetur, non instat; euectus ad officium solitam tenet humilitatem; plus honoratus plus reputat se indignum. Dixit aliquando socio suo: Non mihi videor frater Minor, nisi fuero in statu, quem tibi descripsero. **E** Ecce, prælatus existens fratrum, vado ad capitulum, prædico, et commoneo fratres, et in fine dicitur contra me: Non convenis nobis, quia illiteratus es, elinguis, idiota et simplex: tandem ejicior cum opprobrio, vilipensus ab omnibus. Dico tibi, nisi eodem vultu, eadem mentis lætitia, et eodem sanctitatis proposito hæc verba audiero, frater Minor nequaquam sum. Et addebat: In prædicatione casus, in laude præcipitium, in humilitate subditi animæ *r* lucrum est. Cur ergo periculis plus, quam lucris, attendimus, cum acceperimus tempus ad lucrum?

r *Vatic. animi*
78 Hac igitur de causa humilitatis forma Franciscus *r* fratres suos voluit vocari Minores, et prælatos sui Ordinis dici Ministros, ut et verbis uteretur Evangelii, quod observare promiserat, et ex ipso nomine discerent discipuli ejus, quod ad descendam humilitatem ad scholas humilis Christi venissent. Magister siquidem humilitatis Jesus Christus, ut informaret discipulos ad humilitatem perfectam, dixit: « Quicumque voluerit inter vos major fieri, » sit vester minister: et quicumque voluerit inter *s* vos primus esse, erit vester servus *s*. Cum autem requireret ab eo Dominus Hostiensis, Ordinis Minorum protector et promotor præcipuus (qui postmodum, juxta quod idem Vir sanctus prædixerat, ad summi Pontificatus sublimatus honorem, Gregorius Nonus est dictus) utrum sibi placeret, quod fratres sui promoverentur ad ecclesiasticas dignitates, respondit: Domine, Minores ideo vocati sunt fratres mei, ut majores fieri non præsumant. Si vultis, ait, ut faciant fructum in Ecclesia Dei, tenete illos et conservate in statu vocationis eorum, et ad prælationes ecclesiasticas nullatenus ascendere permittatis.

s *Videt socius ejus sedem ejecti angeli ipsi paratam: Sur. hominum*
79 Et quoniam humilitatem tam in se, quam in subditis, cunctis præferebat honoribus, amator humilium Deus altioribus ipsum dignum iudicabat fastigiis, secundum quod uni fratri, viro virtutis et devotionis præcipue, visio cælitus ostensa monstravit. Cum enim esset in comitatu Viri Dei, et una cum ipso in quadam ecclesia deserta ferventi oraret affectu *t*; in ecstasi factus, vidit inter multas in caelo sedes unam ceteris digniorem, pretiosius ornatam lapidibus, et omni gloria refulgentem. Miratus intra se præcelsi refulgentiam throni, anxia cœpit cogitatione perquirere, quis ad illum deberet assumi. Audivit inter hæc vocem dicentem sibi: Sedes ista unius de ruentibus *t* fuit, et nunc humili servatur Francisco.

t *ibid. effectus*
80 Reversus demum frater ad se ab orationis excessu, Virum beatum exterius prodeuntem solito fuit

AUCTORE
S. BONAVEN-
TURA.

Vatic. et
Wadd. Gene-
ralis

o

p

q

r

s

t

AUCTORE
S. BONAVEN-
TURA
ipse vero ss
peccatorum
maximum
reputat.
* Sur. humili-
ter

u
Sacra reliquia
ex ejus voto
divinitus
transferun-
tur.

x
y

z
* Sur. Sancto-
rum

Episcopum
Imolensem
humilitate
sibi devincit :
aa

* Vatic. repu-
lerit
* ibid. ample-
xus

C
Aretinos dis-
sidentes, fuga-
tis demonibus,
conciliat ;

* Ms. succe-
dentes

ab his male
excepit in
palato,

fuit more secutus. Cumque incedentes per viam de Deo invicem loquerentur, frater ille, visionis suae non immemor, solerter ab eo quaesivit, quid de seipso sentiret. Ad quem humilis* Christi Servus, videor, ait, mihi maximus peccatorum. Cui cum frater diceret ex adverso, quod hoc non posset sana conscientia dicere, nec sentire; subjunxit : Si quantumcumque sceleratum hominem tanta fuisset Christus misericordia prosecutus, arbitrator sane, quod multo, quam ego, Deo gravior esset. Confirmatus fuit frater ex tam admirabilis humilitatis auditu de veritate visionis ostensa. Euangelio sacro testante, cognoscens, quod ad excellentiam gloriae, de qua superbus ejicitur, vere humilis exaltetur u.

81 Alio quoque tempore, cum in deserta quadam oraret ecclesia, in provincia Massae, apud montem Casalem x, intellexit per spiritum, sacras ibidem remansisse reliquias, quas cum longo jam tempore defraudatas honorificentia debita, non sine moreore conspiceret; praecipit fratribus, ut eas cum reverentia deferrent ad locum y. Sed, cum poscente causa discessisset ab eis, mandati Patris immemores filii, obedientiae meritum neglexerunt. Die vero quadam, cum sacra celebrare vellent mysteria, superiori altaris operimento submoto, ossa pulcherrima et redolentia nimis non sine admiratione reperiunt, intuentes reliquias, quas non hominis manus, sed Dei virtus attulerat. Reversus paulo post Vir Deo devotus, diligenter cepit exquirere, si, quod de reliquiis mandaverat, esset impletum. Verum neglectae obedientiae culpam fratres confitentes humiliter, cum poena veniam meruerunt. Et ait Vir sanctus : Benedictus Dominus Deus meus, qui per seipsum implevit, quod vos facere debuistis. Considera diligenter z divinae providentiae curam circa pulverem nostrum *, et humilis Francisci excellentem in oculis Dei pendente virtutem. Nam cujus jussis non paruit homo, votis obedit Deus.

82 Quodam tempore deveniens Imolam aa, civitatis episcopum adiit, humiliterque poposcit, ut cum ipsius beneplacito posset populum ad praedicationem vocare. Cui episcopus dure respondens, Sufficit, inquit, frater, quod ego praedicem populo meo. Inclinauit caput versus humilis, et foras egressus, post modicam horam regreditur intro. A quo cum episcopus quasi turbatus requireret, quid iterato petere vellet, humili tam corde, quam voce respondit : Domine, si pater filium uno pepulerit * ostio, alio sibi reintrandum est. Humilitate victus episcopus, alacri vultu eum amplexatus * est, dicens : Tu, et omnes fratres tui de cetero in episcopatu meo, generali mea licentia, praedicetis : quia illud humilitas sancta promeruit.

85 Contigit, ipsum aliquando Aretium devenire, cum tota civitas, intestino bello quassata, propinquum sui minabatur excidium. Hospitatus vero in suburbio, vidit supra civitatem exsultantes daemones, ac perturbatos cives ad caedem mutuum succedentes *. Ut autem seditiosas illas effugaret aereas potestates, fratrem Silvestrum, columbinae simplicitatis virum, quasi praekonem praemisit, dicens : Vade ante portam civitatis, et ex parte Dei omnipotentis daemones in virtute obedientiae praecipe, ut exeant festinanter. Accelerat verus obediens Patris jussa perficere, et praecoccupans in laudibus faciem Domini, ante portam civitatis cepit clamare valenter : Ex parte omnipotentis Dei, et jussu servi ejus Francisci, procul hinc discedite, daemones universi. Redit ad pacem continuo civitas et civilitatis in se jura cives omnes cum magna tranquillitate reformant. Expulsa quippe daemones furibunda superbia, quae civitatem illam velut obsidione vallaverat, superveniens sapientia pauperis, videlicet Francisci humilitas, pacem reddidit, urbemque salvavit.

84 Humilis enim obedientiae ardua promerente virtute, super spiritus illos rebelles atque protervos tam potestativum fuerat assecutus impe-

rium, ut et ipsorum feroces protervis premeret, et D importunas violentias propulsaret. Fugunt quidem superbi daemones excelsas virtutes humilium, nisi cum interdum ad humilitatis custodiam divina eos clementia colaphizari permittit; sicut et Paulus apostolus de seipso scribit bb, et Franciscus experimento probavit. Rogatus enim a domino Leone Cardinale sanctae Crucis cc, ut secum aliquantum moraretur in Urbe, acquievit humiliter ob ipsius reverentiam et amorem. Prima igitur nocte, cum post orationem vellet quiescere, supervenerunt daemones, in Christi Militem atrociter insurgentes. Quem cum diu verberassent ac dure, ad ultimum quasi seminecem reliquerunt.

83 Discedentibus illis, socius vocatus advenit. Cui cum Vir Dei rei narrasset eventum, subjungens ait : Credo, frater, quod daemones, qui nihil possunt, nisi quantum providentia superna disponit, ideo in me nunc tam ferociter irruerunt, quia non bonam spem praefert mansio mea in curia magnatum *. Fratres mei, qui in locis pauperculis commorantur, audientes, me cum Cardinalibus esse, suspicabuntur forsitan, implicari mundanis, efferris honoribus, et deliciis abundare. Ideo melius judico, eum, qui ponitur in exemplum, fugere curias, et humiliter inter humiles in locis conversari humilibus, ut sustinentes penuriam fortes efficiat similia sustinendo. Veniunt ergo mane, et humili excusatione proposita, valefacit Cardinali.

86 Abhorrebat nempe Vir sanctus superbiam, omnium malorum originem dd, et inobedientiam, ipsius possimam prolem; sed non minus humilitatem poenitentiae acceptabat. Accidit semel, ut eidem praesentaretur quidam frater, qui contra legem obedientiae aliquid fecerat, disciplina justitiae corrigendus. Videns autem Vir Dei, fratrem illum per signa evidentia veraciter esse compunctum, ad indulgendum ei amore fuit humilitatis inductus. Ne tamen facilitas veniae incentivum esset aliis delinquendi, jussit ablatum fratri capitium * in medio flammaram projici, ut omnes adverterent, quanta qualique vindicta offensa sit inobedientiae percellenda. Cumque per moram capitium fuisset in medio ignis, praecipit ipsum flammis detrahi, reddique fratri humiliter poenitenti, Mirabile dictu! Extrahitur capitium de medio flammaram, nullum habens adustionis vestigium : sique factum est, ut hoc uno Deus miraculo, et sancti Viri virtutem, et humilitatem poenitentiae commendaret. Digne itaque sectanda est Francisci humilitas, quae tam miram in terris etiam dignitatem obtinuit, ut Deum inclinaret ad votum, et hominis immutaret affectum *, daemone protervitate suo jussu propelleret, et flammaram voracitatem solo nutu refraneret. Re vera haec est, quae possessores suos exaltans, dum omnibus reverentiam exhibet, ab omnibus promeretur honorem.

ANNOTATA.

a Ad nostra despicabilia ac mox infra Dominus et Magister desunt apud Waddingum.

b In Vulgata Lucae cap. 16 v 15 : Quod hominibus altum est, abominatio est ante Deum.

c Apud Waddingum denuo omissa hic sunt a vocibus Propter quod, huc usque.

d Quo sensu haec vere dici potuerint, exposui in Commentario praevio num. 275.

e Ita legendum esse, patet tum ex re ipsa, tum ex codice nostro Ms. et editionibus Vaticana et Suriana. In Seduliana legebatur femoribus.

f Vitiosam vocem hic habet Ms. nostrum.

g Id est, Licet quartana febris laboraret.

h Vide etiam Vitam primam num. 52.

i Waddingus hic rursus praetermisit omnia, quae toto hoc ac praecedenti numero recitata sunt; utque praecedentia cum sequentibus connecteret, post illa verba proprios manifestaret defectus, in fine numeri 72 posita, ita prosecutus est : Sique conatus est

bb

cc

ex quo postero
mane discedit;

* al. magna-
torum

E

penitentem de
inobedientia
clementer pu-
nit, Deo fa-
ctum miraculo
probante.
dd

* al. capitium

* Wadd. add.
multoties
F

A est Christi Socrator transitoria laudis præconium contemnere, et tumentis jactantia fastum comprimere. Multaque in hunc modum etc., quæ hic subduntur.

k Ex Psalmo 50, v. 14.

l In codice nostro Ms., et editionibus Vaticana et Suriana : possem.

m In eodem codice et editione Vaticana : Nolite laudare securum : in Suriana : Ut securum.

n Hæc denuo omnia a verbis illis quod posset occasio esse ruinæ desiderantur in editione Waddingi.

o Ex hoc loco credunt aliqui, S. Franciscum aliquando generale Ordinis ministerium sponte sua deposuisse; sed, ut mihi quidem videtur, perperam. Consule Commentarium prævium num. 594 et sequentibus.

p Hæc periodus desideratur apud Waddingum, qui præcedentia cum subsequentibus connexuit hoc modo : Imo et fratri socio, cum quo ire solebat, semper obedientiam promittere consueverat, et servare. In omnibus rebus et factis obedientiam et humilitatem sectabatur. Post hæc rursus rescidit omnia usque ad initium numeri 78.

q Ms. codex noster et duæ aliæ laudatæ editiones melius habent : Discretissimo.

B r Waddingus : Ob humilitatis formam fratres suos voluit vocari Minores.

s Matthæi cap. 20 v. 26 et sequenti. Apud Waddingum rescissa sunt sequentia usque ad initium num. 79.

t Id est, unus ex angelis rebellibus.

u Waddingus hæc omnia compendiose sic retulit : Et quoniam humilitatem tam in se, quam in subditis, cunctis præferbat honoribus, amator humilium Deus altioribus ipsam dignum judicabat fastigiis, secundum quod cuidam fratri, sancti Viri socio, ostendit, fulgentissimam in cælis sedem, quæ unus ex ruentibus angelis erat, sibi (id est illi) reservari, ut ad excellentiam gloriæ, de qua superbus ejectus est angelus, vere humilis exaltaretur.

x Waddingus ad annum 1215, num. 17 hæc referens, montem Casalem supra Burgum sancti Sepulchri situm ait. Quod si ita sit, per provinciam Massæ videtur hic indicari Massa, quæ, ut ab aliis distinguitur, Trabaria appellatur, estque tractus in ducatu Urbinate et ditionis Pontificiæ.

y Waddingus : Fratrum deferret ad locum; quod certe sensui conforme est.

z Waddingus : Considera, quæso lector.

aa Imola, olim Forum Cornelii, episcopalis civitatis ditionis Pontificiæ in provincia Romandiola. Codex noster Ms. hic mendose habet : In Nosam pro Imolam. In editione Waddingi omnia desiderantur, quæ toto hoc ac tribus sequentibus numeris referuntur.

bb Ad Corinthios 2, cap. 12, v. 7; cujus tamen loci explicationem lege apud interpretes.

cc Waddingus factum hoc anno 1225 affigens, num. 18 Cardinalem hunc Leonem Brancalonem appellat.

dd Waddingus narrationem hic resumens, sic habet : Superbiam etiam Vir sanctus, tamquam malorum omnium originem, et inobedientiam, ipsius pessimam prolem, in subditis abhorrebat, et non minus humilitatem patientiæ in eisdem acceptabat.

CAPUT VII.

De amore paupertatis, et mira suppletionem defectuum.

Inter cætera charismatum dona, quæ a largo Datore Franciscus obtinuit, prærogativa quadam speciali promeruit in divitiis simplicitatis excrescere per altissimæ paupertatis amorem. Hanc Filio Dei Vir sanctus familiarem attendens, et jam quasi toto orbe repulsam, caritate sic studuit desponsare perpetua, quod non solum pro ea Octobris Tomus II.

Eximia paupertatis exemplar et doctor

patrem matremque reliquit; verum etiam, quæ habere potuit, universa dispersit. Nemo tam auri, quam ipse cupidus paupertatis; nec thesauri custodiendi sollicitior ullus, quam iste hujus Evangelicæ margaritæ. In hoc præcipue suis offendeatur aspectus, si quicquam videret in fratribus, quod paupertati non per omnia consonaret. Re vera ipse a principio Religionis usque ad mortem tunica, chordula, et femoralibus dives, iis contentus fuit.

88 Christi Jesu paupertatem et Matris frequenter cum lacrymis revocabat ad mentem : inde hanc virtutum asserens esse reginam, quia in Rege regum, et in regina Matre ipsius tam præstanter effulsit a. Nam et fratribus in conclavi quærentibus, quæ virtus magis amicum redderet Christo, quasi secretum sui cordis aperiens, respondebat : Paupertatem noveritis, fratres, specialem * viam esse salutis, tanquam humilitatis fomentum, perfectionisque * radicem, cujus est fructus multiplex, sed occultus. Hæc enim est Evangelici agri thesaurus absconditus, pro quo emendo vendenda sunt omnia b; et quæ vendi non possunt, illius compactione spernenda. Ad hujus, inquit, culmen qui cupit attingere, non solum mundanæ prudentiæ, verum etiam litterarum peritiæ renunciare quodammodo debet, ut tali expropriatus possessione introeat in potentias Domini, et nudum se offerat brachiis Crucifixi. Nequaquam enim sæculo perfecte renuntiat, qui proprii sensus oculos intra cordis arcana reservat.

89 Sæpe vero de paupertate sermonem faciens, ingerebat fratribus Evangelicum illud : « Vulpes » foveas habent, et volucres cæli nidos : Filius » autem hominis non habet, ubi caput suum reclinat c. » Propter quod docebat fratres d, ut pauperum more pauperulas casulas erigerent, quas non inhabitarent ut proprias, sed sicut peregrini et advenæ alienas. Leges namque peregrinorum esse, dicebat, sub alieno colligi tecto, sitire ad patriam, pacifice pertransire. Mandabat, dirui aliquando domos erectas, aut fratres exinde amoveri, si aliquid in eis perciperet, quod ratione appropriationis vel sumptuositatis contrarium esset Evangelicæ paupertati e. Hanc sui dicebat Ordinis fundamentum, cui substrato primarie sic omnis structura Religionis innititur, ut ipsius firmitate firmetur, et eversione funditus evertatur.

90 Docebat proinde, sicut revelatione didicerat, sacræ Religionis ingressum ab illo fore inchoandum Evangelico verbo; Si vis perfectus esse, vade, et vende omnia, quæ habes, et da pauperibus f. Ideoque non nisi expropriatos et nihil penitus retinentes admittebat ad Ordinem; tum propter verbum sancti Evangelii, tum etiam ne forent in scandalum loculi reservati g. Unde in Marchia Anconitana cuidam petenti ad Ordinem recipi, verus pauperum Patriarcha respondit : Si vis Christi pauperibus jungi, pauperibus * tua distribue. Quo audito, perrexit homo, et ductus amore carnali sua suis reliquit, nilque pauperibus. Verum cum hæc, illo referente, Vir sanctus audisset, dura eum increpatione feriens dixit : Vade viam tuam, frater musca; quoniam nondum existi de domo et cognatione tua. Consanguineis tuis dedisti, et defraudasti pauperes, dignus non es pauperibus sanctis sociari h. Incepisti a carne; ruinosum fundamentum spirituali fabricæ collocasti. Rediit animalis homo ad suos, et repetiit sua, quæ pauperibus relinquere nolens, virtutis propositum citius dereliquit.

91 Alio quoque tempore, cum in loco sanctæ Mariæ de Portuicula tanta esset inopia, quod non posset hospitibus fratribus supervenientibus secundum necessitatis exigentiam provideri, adiit Virum Dei vicarius suus, allegans penuriam fratrum, et petens, ut intrantium novitiorum res aliquas reservare liceret, ad quas expendendas recurrere possent fratres tempore oportuno. Ad quem Vir sanctus, superni consilii non ignarus. Absit, inquit, a nobis, frater carissime, ut pro quovis

AUCTORE
S. BONAVENTURA.

eam fratribus
suis maxime
commendabat

a

* Sur. spiri-
tualem
* Vatic. pro-
fectionisque

b

E

nihil passus
hinc Ordinis
fundamento
contrarium :
c d

e

repellit, qui
sua consan-
guineis, nihil-
que pauperi-
bus, distribu-
erat :

f

F

g

* Ms. mundi
pauperibus

h

vetat, aliquid
anovitiis dari :